

NEW TRENDS IN THE EDUCATION OF MODERN SOCIETY

Dominika Cedro

Edukacja jest filarem społeczeństwa. Kształtuje kolejne pokolenia ludzi, którzy będą pełnili obowiązki obywatelskie, sprawowali władzę, piastowali mniej i bardziej ważne stanowiska. Nie dziwi fakt, że wokół niej toczy się stale burzliwa społeczna dyskusja, która stara się odpowiedzieć na pytanie: jak uczyć nasze dzieci, by odniosły życiowy sukces? Pytanie to jest niezwykle istotne w obliczu wyzwań dzisiejszego świata. Postęp technologii, dynamiczne zmiany na rynku pracy, przekształcanie całych struktur społeczeństw wymuszają na nas gruntowne przemiany również w sektorze edukacji.

Rozmowy na temat zmian w systemie szkolnictwa trwają w naszym społeczeństwie od dziesięcioleci. Kolejne rządy dokonują coraz to nowszych poprawek i zmian. Można jednak odnieść wrażenie, iż wszystkie te zmiany są powierzchownym uspokojeniem urzędniczego sumienia, które w ich obliczu może ucichnąć uspokojone wdrożeniem reformy. Przemiany te bowiem wciąż nie dotykają sedna problemu.

Obecny w wielu krajach Europy Środkowo–Wschodniej (w tym w Polsce) system edukacji wyrósł na pomysły pruskim z czasów Fryderyka Wilhelma III. Prusy w tamtym czasie były państwem o ustroju absolutnym, zaś stosowane tam techniki nauczania miały stworzyć jednakowych, ogólnie wykształconych obywateli, którzy byliby wierni władzy. Pruska szkoła charakteryzowała się zatem dyscypliną, z góry narzuconym, obszernym programem nauczania, brakiem przyzwolenia na kreatywność i indywidualność uczniów¹. System ten szybko rozpowszechnił się w Europie i na świecie, stając się podwaliną współczesnej edukacji.

Czy dzisiejszy rynek pracy nadal potrzebuje bezmyślnych trybików powtarzających bezkrytycznie, że *Słowacki wielkim poetą był*²? Odpowiedź na to pytanie jest przecząca. Współcześnie bowiem 78,3 % populacji krajów rozwiniętych korzysta z Internetu³ dającego dostęp do większości wiedzy zgromadzonej przez ludzkość, co pociąga za sobą zmiany zarówno w podejściu do informacji, jak i w gospodarce. Obecnie pracodawcy oczekują od pracowników wykształcenia, ale także umiejętności łatwej adaptacji do nowych warunków

¹ S. Salmonowicz, *Prusy. Dzieje państwa i społeczeństwa*, wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 2004.

² Cytat ten przeszedł do świadomości Polaków jako obrazujący skostniałość i sztywność systemu edukacji, pochodzi on z: F. Gombrowicz, *Ferdynand*, wyd. Wydawnictwo Literackie, Kraków 2012, s. 42

³ G. Agrusti, H. Wang, *The changing trends in education*, „Frontiers in ICT” 2015 nr 2, s. 2.

oraz zdolności wykorzystania wiedzy w sposób praktyczny i kreatywny⁴. Stanowi to pewne wyzwanie, które nie może być jednak realizowane kosztem uczniów. Obecne rozwiązania edukacyjne skupiają się na przekazywaniu wiedzy, nie zważając na kondycję psychiczną żaków, którzy wystawieni są na przewlekły stres oraz długotrwałe zmęczenie. Chroniczne przemęczenie doświadczane w okresie dzieciństwa i młodości może zaś prowadzić do poważnych konsekwencji w sferze psychoemocjonalnej, takich jak drażliwość, niechęć do podejmowania wyzwań, problemy z koncentracją, ograniczenie zainteresowań, obniżenie motywacji i niższe zadowolenie z życia⁵. Takie dolegliwości mogą negatywnie wpływać na rozwój, a zatem i na całą przyszłość dzieci i młodzieży.

Sytuacja ta sprawia, że całe społeczeństwa stają przed ogromnym wyzwaniem. Odpowiedzią na potrzebę zmian są nowe idee, które starają się zerwać z „ławkową tradycją zakutych łbów” i skierować nauczanie w stronę pełnej zainteresowania swobody poznawania, która nie tylko przyczyni się do wzrostu kompetencji zawodowych absolwentów szkół, lecz także poprawi ich jakość funkcjonowania w okresie nauki.

Jednym z takich pomysłów są klasy – układanki (ang. *jigsaw classroom*). Jest to koncept nierozpowszechniony na gruncie europejskim, który jednak zasługuje na uwagę ze względu na koncentrację na współpracy i współdziałaniu uczniów. Metoda została stworzona przez Elliota Aronsona i jego współpracowników, by zredukować segregację rasową i dyskryminację⁶, jednak może ona mieć zastosowanie również w placówkach, które nie borykają się z tym problemem, bowiem może im przynieść szereg korzyści.

E. Aronson nie był oczywiście pierwszą osobą, która zwróciła uwagę na możliwości jakie niesie wspólna nauka. O zaletach kooperacji pomiędzy uczniami pisał już L. Wygotski na początku XX wieku. Szczególną uwagę zwracał on na tutoring rówieśniczy, czyli sytuację, w której bardziej kompetentny uczeń dzieli się wiedzą z mniej umiejętnymi kolegami. Idea ta wzbudziła duże zainteresowanie w świecie naukowym, czego skutkiem były liczne badania nad skutecznością dziecięcego nauczania. Zgromadzone w ten sposób dane pozwalają twierdzić, że tutoring rówieśniczy jest skuteczny, o ile nie wystąpią czynniki zakłócające, takie jak np. niecierpliwość młodego nauczyciela czy nieumiejętność dostosowania

⁴ Rada Ministrów, *Polska 2025. Długookresowa Strategia Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju*, Warszawa, czerwiec 2000, s. 48.

⁵ M. Duda, *Chronic Fatigue as a Modern Civilization Threat*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 2017 nr 1, s. 155.

⁶ A. Garcia, Ed.D, J. Abrego, Ed.D, R. Robert, B.A, *Using the Jigsaw Method for Meaningful Learning to Enhance Learning and Retention in an Educational Leadership Graduate School Course*, „Global Journal of HUMAN-SOCIAL SCIENCE: G Linguistics & Education” 2017 nr 17, s. 3.

przekazywanych treści do możliwości ich odbiorcy⁷.

Metoda klas – układanek stara się niwelować ograniczenia standardowych sposobów współpracy w klasie. Praca w klasach Aronsona polega na podzieleniu uczniów na zespoły, w których opracowują zagadnienie zadane przez nauczyciela. Podział przebiega w taki sposób, by integrować uczniów nie utrzymujących ze sobą na co dzień kontaktów, zaś zadanie zaprojektowane jest tak, aby niemożliwe było jego wykonanie bez wkładu każdego członka zespołu. Metoda wymusza zatem współdziałanie uczniów i stwarza okazję zacieśnienia relacji pomiędzy dziećmi z różnych środowisk. W ten sposób sprawia ona, że uczniowie pomijani, wyśmiewani, stają się akceptowani i potrzebni swoim rówieśnikom. Ponadto pozwala usunąć toksyczną atmosferę rywalizacji, która wyłania uczniów najlepszych i piętnuje tych najsłabszych. Eksperymentalne zastosowanie przez Aronsona klas – układanek w amerykańskich szkołach pozytywnie wpłynęło na integrację odrzucanych wcześniej uczniów, a także pozwoliło na zbudowanie wspierającej, przesiąkniętej empatią atmosfery⁸.

Zupełnie innym, lecz równie ciekawym konceptem jest metoda odwróconej klasy (ang. *flipped classroom*), która jest jeszcze mało znaną w Polsce i Ukrainie ideą. W odwróconych klasach uczniowie przygotowują część teoretyczną materiału w domu na podstawie multimedialnych materiałów. Metoda ta pozwala wykorzystać najnowsze osiągnięcia techniki, bowiem formę, w jakiej nauczyciel przekazuje uczniom materiały przed lekcją, ogranicza tylko jego wyobraźnia. Może on nagrać film, umieścić wpis w social mediach, użyć jednej z wielu platform do e-learningu, czy razem z uczniami stworzyć bazę materiałów i linków. Uczniowie zaś sami mogą poszukiwać dodatkowych informacji w sieci, co nie tylko pobudza ich ciekawość, ale rozwija potrzebną w naszych czasach umiejętność filtrowania informacji. Sposób ten pozwala przeznaczyć czas lekcyjny na praktyczny aspekt zdobytej wiedzy (np. w formie eksperymentów) oraz na dyskusję danego zagadnienia⁹. Stosowanie tej metody pozwala na zerwanie ze szkolną rutyną oraz poszukiwanie nowoczesnych dróg zdobywania wiedzy. Ponadto daje uczniom możliwość zgłębienia i poznania metod nauki najbardziej dla nich efektywnych i przyjemnych¹⁰.

⁷ H.R. Schaffer, *Psychologia dziecka*, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 233-234.

⁸ E. Aronson, *Building Empathy, Compassion, and Achievement in the Jigsaw Classroom*, [w:] J. Aronson, *Improving Academic Achievement: Impact of Psychological Factors on Education*, Academic Press, 2002, s.2017–219.

⁹ H. Uzunboylu, D. Karagozlu, *Flipped classroom: A review of recent literature*, „World Journal on Educational Technology” 2015 nr 7, s. 143.

¹⁰ Tamże, s. 146.

Współczesna technologia daje nowe możliwości edukacyjne i stawia tym samym również poważne wyzwania. Niemożliwym wydaje się pozostawienie systemu edukacji w dotychczasowym stanie ze względu na dynamiczne przemiany społeczne i gospodarcze, które kształtują oczekiwania rynku pracy i redefiniują pojęcie wiedzy niezbędnej do funkcjonowania człowieka we współczesnym świecie. Konieczne wydaje się wdrażanie innowacyjnych podejść w nauczaniu, w tym takich jak metody oparte na współpracy, czy wykorzystaniu współczesnej technologii. Być może one właśnie sprawią, że przyszłe pokolenia, po zakończonej edukacji będą w pełni gotowe, na życie w ciągle zmieniającym się świecie.

ЛІТЕРАТУРА:

1. S. Salmonowicz, *Prusy. Dzieje państwa i społeczeństwa*, wyd. Książka i Wiedza, Warszawa 2004;
2. F. Gombrowicz, *Ferdydurke*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2012;
3. G. Agrusti, H. Wang, *The changing trends in education*, „Frontiers in ICT” 2015 nr 2;
4. Rada Ministrów, *Polska 2025. Długookresowa Strategia Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju*, Warszawa, czerwiec 2000;
5. M. Duda, *Chronic Fatigue as a Modern Civilization Threat*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 2017 nr 1, s. 155;
6. A. Garcia, Ed.D, J. Abrego, Ed.D, R. Robert, B.A, *Using the Jigsaw Method for Meaningful Learning to Enhance Learning and Retention in an Educational Leadership Graduate School Course*, „Global Journal of HUMAN-SOCIAL SCIENCE: G Linguistics & Education” 2017 nr 17;
7. H.R. Schaffer, *Psychologia dziecka*, PWN, Warszawa 2008;
8. E. Aronson, *Building Empathy, Compassion, and Achievement in the Jigsaw Classroom*, [w:] J. Aronson, *Improving Academic Achievement: Impact of Psychological Factors on Education*, wyd. Academic Press, 2002,
9. H. Uzunboylu, D. Karagozlu, *Flipped classroom: A review of recent literature*, „World Journal on Educational Technology” 2015 nr 7.